

КЫАЙЫ 50 СЫЛЫГАР

Замполит. Комсорт

Свинобоев Игнатий Игнатьевич II туһунан биһигэ сэрингэ сылдыбыт табаарыһа Лебедев Конон Кононович кэпсээнтин.

Свинобоев Игнатий Игнатьевич II 1925 с. Үөдэй нэһилиэгэр төрөөбүт. Биһиги биһигэ ыгырыллан, 1943 с. бэс ыйын 22 күнүгэр «Коминтерн» пароходунан Граф Бизрегиттэн барбыппыт, Забайкальскай байыаннай уокурукка тийбиһиппит. Читара тохтоон, Даурияга тийбиһиппит.

Сахалары батальонга ыспытара. Буойуускай үөрэтэ-үөрэтэ нэһилээ аайы фронтта ыта тураллар. Биһиги бөбөгөтүнүлээх оройуоннары, танковай хаспахтары, траншеялары хаһарбыт. Траншеялар бизс мизээрэ дилигинэхтэрэ. Маньчжурия куората көстөн турара. Свинобоев И.И. II младшай командирдар курстарыгар 6 ый устата үөрэммитэ.

Япония сэринтин үтүрүтүүгэ күүһү бүтүннүү Арбааттан Илин көһөрбүттэрэ. Бары чаастар Илин көһөн кэлбүттэрэ.

Атырдьах ыйын 8 күнүгэр Молотов бирикээһинин Архыгын өрүһү туорааммыт Хайлар куораты устуурмаалааһыгга дивизиябыт кытытыта. Дьоппуоннар билэһэр нэһилиэһиниз бүтүннүү, куорат дьоно куоппуттар.

Атырдьах ыйын 10-11 күнүгэр Чингар хайатыгар сүрүн күүстэрин түмүттүр. Хайага сытаннар бары сэриилэспиттэрэ, ким да ордубата. Биһиги кинээ 644-с полканы солбуя кирибиппит. Сопканы быһаарыгар диэри үнтү буюмбалаабыппыт. Тохтообокко эрэ ааһа бара турбуппут. Чингар хайатын диэки охранныега барбыппыт.

Суол икки өттө бүтүннүү

киһи өлүгэ этэ. Чингар хайатыгар блиндаж бөбө оностубуттар, ардах бөбө. Биһизинээрэ, механизированнай чаас, иннин диэки бара турар. Харбин, Чончун куораты биһизинээрэ ылбыттар.

Сарсыарда күн тахсыта икки маһа аттаах киһи манан былаахтаах кэлэн «бэринэбит» диэн биллэрбиттэрэ. Дьоппуоннар саллааттарын кытаанахтык үөрэтэллэр эбит. Тинистригэр миннэни ытыра сылдыбалар.

Биһиги Семенов атаман тобохторун иңгэстээһингэ сылдыбыппыт. Дьоппуоннар гражданскай таһаһы таһаһы сүһүрдэллэр даһаны. Күһүн Квантунскай аармыйа састааба Чомчун куоракка 1945 с. бэринэргэ сөбүлэспитэ. Генштабтан Малиновскай, Рокоссовскай бааллара.

Дьоппуоннар биһизхэ үлэбэ кэлбүттэрэ. Амурга заводтары түппүттэрэ.

Свинобоев Игнатий Игнатьевич II замполит, комсорт быһытынан полдизанията ыраастык саңарара. Нууччалар сахаттан убаастыр киһилэрэ этэ. Биһизхэ командир этэ. Нууччалар сахалартан бэрэстэбинтэл быһытынан илдээ сылдыбалар.

Парадка трибунага тахсан тыл этэрэ. Командующайдары кытта биһигэ турара. Боруода сылгылары дьоппуоннартан биһизхэ үүрэн аҕалыыга сылдыбыта. Капитуляция кэнииттэн сылгыга бырахтаран, госпитальга сыта сылдыбыта. Сэрингэ сылдыбыт чааһа 582-с строевой полк, гвардия старшай сержана, войсковой чааһа 35645. 1949 сыл сэттинньи 10 күнүгэр демобилизацияламмыта.

опытный стожар гвозди: с одного удара. Вечером перед строем командир роты Кузеров вручил Ядреву снайперскую винтовку и сказал:

—Закрепляю за вами эту винтовку, как за лучшим стрелком, учитесь стрелять из нее, чтоб на фронт приехать снайпером. Бережно принимай Ядрев М.И. оружие и встал обратно в строй.

С того дня его стали звать в роте снайпером.

«Наш молчаливый снайпер» прозвучал резкий свисток — сигнал приступить к занятиям. Ядрев быстро поднялся, взял винтовку и побежал к месту построения и стало тогда командиром ясно и понятно — молчаливостью такого человека с прекрасной душой и мужественным сердцем на войне будет дорожить золотом.

Их много, таких патриотов, подобных Ядреву в роте лейтенанта Кузерева.

Равнялись по ним призвались все бойцы.

ст. лейтенант П. Долгов. Военный склад № 182 ЛВО 2 апреля 1945 г. № 2143.

Справка Дана настоящая справка Ядреву Михаилу Ивановичу в том, что он работал в складе НКО 182 в должности стрелка воезированной охраны с ноября 1943 г. по апрель 1945 г. Воинское звание — старшина. Что и удостоверяется. Н-к склада НКО 182 ст. лейтенант Шпаньков.

Эвакогоспиталь № 2373. 13 ноября 1943 г. № 6-1. г. Молотов.

Справка Дана красноармейцу 4-ТЕ. мех. бр. Ядреву Михаилу Ивановичу.

Находился на излечении э.г. 2573. 13 августа по 13 ноября 1943 г. по поводу:

Москваанныгар...

Кыайы 50 сыла олох чуһаһан, бу тийин кэллэ. Билигин ол ыар кэмнэри этэнгэ туораан бу күнү тыһынаах, сүһүхтэрин үрдүгэр сылдьан, чэмэлкэй ыраас хараһынан көрсөр кыахтаммыт уоттаах сэрин кытыылаабыр улахан үөрүү уонна дьол!

Оттон хомойуох иһин бүгүн биһиги ортобугулар суох, сэрин хонуугулар уонна сэринтэн кэлэн баран, сэрин сылларыгар айгыраабыт дойдоларын экономикаһын чөлүгэр түһэригэ, олохпут салгыы чэрири сайдарын туһугар туох баар кыахтарынан үлэһин сылдьан сэрингэ ылбыт баастара көһөн эрдэ өлөн туораабыттары эмиз ахтан-санаан ааһыахтаахпыт. Ол эбэтэр бүгүгү күн девизэ: «Ким да, туох да умнулубат!» — диэн. Онон мин бу түгэни туһунан эмиз биһир саха, сэмэй, улаханник биллибэтэх саллаатын туһунан тугу билэрбиниз билиһиниэрэргэ сананым.

Бу Белоусов Терентий Егорович диэн 1916 сыллаахха Хамабатта нэһилиэгэр бистар дьадаҕы бааһынай кэргэнигэр төрөөбүтэ. 1932 сыллаахха Нам оскуолатыгар үөрэнэн 4-с кылааһы бүтэрбитэ. Оттон салгыы кыайан үөрэммэтэ, төрөлүүтүгэр эрдэ өлөннөр үлэһиргэ күһэллүбүтэ. Бастаан нэһилиэгэр үөрэбэ суохтары үөрөппүтэ. Оттон «Ары-Тинт» диэн артыалга хонуу араас үлэтигэр үлэһиттэрэ. Бастаан аймахтарыгар, онтон биһигэ төрөөбүт эдьиниэ Дьэбдүй ыал буолбутун кэниэ, киһилэргэ олорон үлэһиттэ.

1940 сыл ахсынньыга Захарова Мотя диэн кыһы кэргэн ылан, 1941 сыл са-

сквозное пулевое проникающее ранение грудной клетки слева. Понижение зрения на правый глаз.

Ранение связано с пребыванием на фронте. Ранен 19.08. 1943 пулей.

Начальник леч. учреж. 3. Вельт.

Ядрев Михаил Иванович биһиги ийэбит Ядрев Ана Ивановича биһигэ төрөөбүт убайа. Биһиги төрөөбүт таайыт. Госпитальга сытан үтүөрэн тахсыбытын кэниэ салгыы сэрингэ ыппыттар. Болгария, Румыния, Чехословакия демократической республика буолааларыгар кытыбыт.

Сэрин кэнииттэн олунньуга 1947 с. дойдутугар Үөдэйгэ төнөн кэлэр.

Дьокуускай куоракка НКВД-га өр сыл үлэһиттэ. Оттон 1964-1972 с.с. Депутатскайга хорбодуун хостохунугар экспедицияга өр сыл үлэһиттэ, пенсияга тахсар диэри. Үлэ Кыһыл Знамята орденаах. 20.04. 1971 с. бизрбиттэр. Пенсияга тахсан баран Үөдэйгэ кэлэн балтыгар Ядрев А.И. оҕолоругар олорбута. 1984 с. малдьан өлбүтэ. Үөдэйгэ.

Правительственной наградой: «Бойбуой үтүөлэри иһин», «Германияны Кыайы иһин», «ССРС Сэбилленилээх күүстэрин 40 сыла», «Армия уонна Флот 30 сыла», «Эңкилэ суох сулууса иһин». ССРС Министрларын Сэбиэтинизэ ГКСБ «Эңкилэ суох сулууса иһин» мэдээл III степеннин 1958 сыл олунньу 12 к. 0102 №-дээх бирикээһинэн наараадаламмыта. Госбезопасность комитетин председателэ И. Серов иһин баттаабыт.

Дарья СВИНОБОВА, Нам с.

туһаайыларынан Ленинградскай фронт линиятыгар тийэ сылдыбыт быһылаах.

Кини бастаан 1941 с. от ыйыттан 1942 с. от ыйыгар диэри артиллерийскай полкага стрелогунан сылдьан Кыайы үөрүүтүн да, хотторуу хомолотун да барытын көрсүбүт. Оттон 1942 с. от ыйыгар Белоусовтаагы 744-с хайыһардыттар полкаларыгар сыһараллар. Кини онно эмиз стрелок быһытынан сэриилэспит. 1942 с. бүтэһик ыйдарыгар бастакы улахан кыргыһыга хотторон, төгүрүктээһингэ түбэһэн баран, арымча төлө көтөн тахсан Москва аныгар кэлэн, итэбэстэрин ситэринэ, бөбөгөтүнэн утары кимэ киригэ бэлэмнэспиттэр.

1943 сыл саҕаланыыттан ыла Москва тулатыгар улахан кыргыһылар саҕаламмыттар. Бу немецкэй фашизмы үлтүрүтүүгэ, күүһүн өһүлүүгэ улахан суолтааһыт кыргыһы кэмигэр, 1943 сыл кулун тутар ый 7 күнүгэр Терентий Белоусов уга булгунугар курдаттын унуох алдьанылаах баас ылан, бастаан санчааска бэрэбэскилэһэн, эмтэнэн баран Забайкальскай байыаннай уокурукка «Кадала» диэн сиргэ баар 975 №-дээх Эвакогоспитальга үс аһар ый устата эмтэнэр. Оттон 1943 с. бэс ыйын 21 күнүгэр госпитальтан тахсан баран лаппа үтүөрүр диэри балыһаҕа сыппыт.

Балыһаттан тахсыбытын кэниэ воинскай чааһа кинини разведкалыыр управление кини радиоузелыгар реконструкциялыыр үлэбэ маһырынан ыппыт. Манна 1946 с. ыам ыйыгар диэри үлэһиттэ. Оттон ыам ыйын саҕалыгар «аэолизация» лаппа дойдутугар дьэ айаныр.

Ахтылданнаах Сахатын сиригэр, төрөөбүт-үөскээбит Намын буоругар, Хамабатта нэһилиэгэр бэс ыйын ортотун саҕана тыһынаах эргиллэн кэлбитэ. Кэргэнэ Матрыас, обото Даша саас быһыттаах сайылыгар фермага тахсан олороллоро. Оччолорго сэринтэн саллаат тыһынаах эргиллэн кэ-

линтэ сайылык ылыгар, аймахтарыгар бэйэтэ улахан үөрүү, быраһыныннык буолара.

Терентий Егорович сэринтэн кэлээт да, күнүдүһү уһаппакка, сыннымакка колхоһугар үлэһитинэн барбыта «Ары-Тинт» артыал бэрэстээтлэ Буришев Иван Николаевич, кылаабынай бухгалтер Михаил Васильев сүбэлэһэн баран киниэхэ артыал бааһын-дуолун а.э. ыскалаатын итэбэһиттэрэ. Манна колхоз бөдөһүгүн Ленин аатын ылыгар диэри үлэһиттэ. Оттон Дьокуускай куоракка электромонтердар курстарыгар ытан үөрэтэрибиттэрэ. Тахсан «Ары-Тинккэ» трактор дизелинэн үлэһит электростанцияга дизелинэн, онтон электромонтерунан үлэһиттэ. Кэлин Ленин аатынан колхоз «Нам» совхозка холбоспутун кэниэ пенсияга тахсар диэри кыра «Л-6» диэн уу мотуоругар Хамабатта от-делениетыгар моториһынан уо.д.а. үлэһиттэ үлэһиттэ. 1978 сыллаахха сэрингэ ылбыт бааһа бэргээн уһунук малдьан өлбүтэ. Сэрин бүтэһит кытта Белоусов Терентий Егорович «Германияны Кыайы иһин», онтон «Кыайы 20 сыла», «ССРС Сэбилленилээх Күүстэрин 50 сыла», «Кыайы 30 сыла» диэн мэтээллэрини, «Кыайы 25 сылыгар» аналлаах знагынан наараадаламмыта.

Терентий Егорович түөрт кыстаах: Даша, Майя — II Хомустаахха, Ольга, Татьяна Намыа олороллор. Барыта 16 снэннээх. Онон эһэрин ааттатар ыччаттар бааллар. Биллэн турар обонньор билигин баара буолаар улаханник үөрүүх эбитэ буолдо.

Т. ЗАМЯТИН, улуустаагы СУВ советин председателэ.

Үлэ Кыһыл Знамята орденнааҕа

Ядрев Михаил Иванович 1918 с. Нам оройуонугар Үөдэйгэ төрөөбүт. 1942 с. бэс ыйын 24 күнүгэр ыгырыллан баран, 1947 с. олунньутугар дойдутугар төннөн кэлбүт. 1937 сыл атырдьах ыйын 28 күнүттэн 1940 сыл алтынньы 1 күнүгэр дылы Үөдэй 4 кылаастаах оскуолатыгар учууталынан үлэһиттэ.

Сэрин минигэр «Кыһыл сулу» колхозка председателинэн үлэһиттэ. Сэрингэ Үөдэйтэн ыгырыллар.

1941 с. Үөдэй агитпуунун сэбидиһээһинин үлэһиттэ. Бу — сэрин туһунан агитационнай үлэһит, улахан киһи уонна оҕолор таҕастарын хомуйан ытыгы, засм хомуура. Баларга Ядрев И.И. актыбынай кытыһыны ылбыта.

«Фронтная печать о войнах из Якутии» диэн кинигэ Ядрев М.И. туһунан командира ахтыы суруйбут (Государственная библиотека

СССР им. В.И. Ленина). Военный отдел 296/64. Газета Уральского военного округа «Красный боец» 28 ноября 1942 г.

Сыны Якутии Он молчалив, не разговорчив. Боец Михаил Ядрев не любит многословную речь. Суровая природа Якутии, старый обманчивый деов хранить в себе думы во время таежной охоты, следовали его скупым на слова, но твердым в делах и поступках.

Все приказы выполнял точно, во всем, что касается службы был исключительно аккуратным. Когда наступило время стрельбы, прогрессивные первые выстрелы, Ядрев кучно уложив с дистанции в сто метров все три пули в голову фигурной мишени.

Певучие пули, выпускаемые Ядревым, ложилась туда куда он задумал, он забивал их в мишень, как

Москва. 1941 сыл сэттинньи 7 күнүгэр Кыһыл болуоссакка байыаннай парад ытыллыбыта. Өстөөх дьулуурдаах кимэн кириититтэн чугуйан иһэр Кыһыл Армия сыл айы ытыллар үгэс буолбут парадын көтүппэккэ ытытыт фронтта сылдыар байыастары, дьону-сэргэни улаханник сэргэхсиппитэ, кыайыга эрэли үөскөппүтэ (үгэс снимок).

ССРС столицатын олохтоохторо бука бары бөбөгөтүүгэ туруммуттара (аллара снимок).

ССТА фотохрониката.

